

reportatge

Els grups de música medieval recuperen els cants dels **Nova vida a**

MARIA ÀNGELS CASADEMONT > TEXT

Alguns hi entren per casualitat. D'altres cauen a la cassola de ben petits. La resta es veu que un dia van sentir aquell trobador ripollès que anava per les fires tocant el llaüt. I ja hi som: ara busquem una melodia de l'edat mitjana, ara provem de

>> Actuació dels Berros de la Cort pels carrers de Castelló d'Empúries durant el Terra de Trobadors.
Foto: Xènia Gasull.

trobadors per adaptar-los als temps que corren

sons antics

fer-li aquest arranjament... Uns amb més rigor històric i els altres amb més ganes d'enjogassar-s'hi, els grups de música medieval excaven les nostres arrels trobadoresques per fer-nos-les arribar amb unes sonoritats sorprenents.

XÈNIA GASULL

MARVA MONTGRÍ

>> **A dalt, actuació dels Berros de la Cort a Terra de Trobadors de Castelló d'Empúries.**

A sota, els Berros de la Cort conquereixen el Castell del Montgrí per reivindicar la cultura.

Érem a tres-cents quinze metres d'alçada i bufava un pet de vent salvatge. D'aquells quatre murs emmerletats de finals del segle XIII, n'espetegaven sons i cridories: «Contra Wert, per la llibertat!». Així, tot presidint la plana empordanesa. Amb una gralla per bec, sis trobadors catalans s'esgargamellaven contra els senyors feudals que volen carregar-se la nostra cultura. Era el tret de sortida del Festival Í-Taca, amb la popular Marxa al Montgrí.

Als sis trobadors catalans se'ls coneix per Berros de la Cort. Sí, amb *b*, perquè vol dir *crits* en portuguès i perquè no és la cort de porcs sinó del rei, tret d'algun cas en què puguin ser sinònims. La majoria d'ells són de per aquí l'Empordà. Toquen música medieval, tot i que potser algú els ho discuteixi. El que passa és que la música medieval és un sac molt gros, ja que tant es pot referir al cant gregorià com a això

que fan els berros d'aixecar les faldilles a les melodies i elevar-les a la categoria de mares. Diguéssim que hi ha dues vessants: la que és més d'església o auditori i la d'espectacle de carrer. No s'assemblen gaire. Una procura reproduir fidelment les sonoritats amb rigorosos criteris històrics i l'altra adaptar-les al que som i volem sentir avui.

A l'auditori

Des d'aquesta primera vessant més purista hi ha gent que, fins i tot, es dedica a reconstruir rèpliques d'instruments medievals a partir de tractats i imatges d'angelets tocant en retaules, escultures i relleus de l'època. Jordi Savall segurament és un dels de més anomenada, sobretot en l'espai europeu. A les comarques gironines hi ha Mauricio Molina, que des de fa anys organitza a Besalú el Curs Internacional d'Interpretació de Música Medieval. Un altre que també està lligat a aquest tipus de repertori és Oriol Casadevall, el director de l'Escola Municipal de Música de Castelló d'Empúries. Llavors hi ha el grup L'Albera de la Sara Parés, Pau Marcos i Maïke Burgdorf. I para de comptar.

La música medieval té dues vessants: la que és més d'església o auditori i la d'espectacle de carrer

XÈNIA GASULL

És evident, però, que tota lectura dels manuscrits que contenen repertoris medievals, orals *per se*, és per força una relectura. I amb la música dels trobadors és especialment així. Les partitures no són partitures: hi ha una lletra i una melodia, espavila't tu amb el ritme. Per això els gironins Mos Azimans prefereixen parlar d'interpretació. Ara acaben de gravar un disc a Sant Pere de Rodes interpretant les *chansons* de Bernat de Ventadorn. Uns cants que ni van ser copiats durant la vida d'aquest poeta ni al territori propi dels trobadors. Ho van fer cançoners italians un segle i mig més tard. D'aquí que ells, en un repertori del segle XII, hagin apostat per aplicar-hi les tècniques musicals polifòniques de la Itàlia del segle XIV.

Al carrer

Els que no siguin del parer de prendre's aquest tipus de llibertats es deuen posar les mans al cap quan senten els Berros de la Cort. Perquè, a ells, tant se'ls en fot si aquest compàs no era exactament així, si les voltes haurien de ser d'aquesta manera, si els instruments haurien de ser tals. Ells agafen un tema

>> *Els Berros de la Cort en un concert a la plaça dels Jurats de Girona. A la dreta, cartell del festival de Terra de Trobadors, 2014.*

medieval i l'esparraquen. Per a les lletres del seu últim àlbum, per exemple, que va de pecats, han utilitzat dos tractats catalans: el *Llibre de Sent Soví*, del segle XIV, i l'*Speculum al foder*, del XV. Un de receptes culinàries i l'altre... «Vols tenir la verga dreta e fer gran obra de coit?», que diu un dels versos. Doncs això, una mena de *Kamasutra* a la catalana. Tot plegat ho han entaforat a les melodies de Berenguer de Palou, Arnaut de Maroil, Raimon de Miraval, Peire Cardenal, Beatriu, Comtessa de Dia i altres trobadors.

Hi ha gent que es dedica a reconstruir rèpliques d'instruments medievals a partir d'imatges d'angelets tocant en retaules, escultures i relleus de l'època

AJUNTAMENT DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES

Prou que ho diuen ells, que el que fan tira més a punk medieval. És clar, des del moment que ho toquen amb una gralla i una tarota, que són instruments que només tenen dos-cents anys. Però, compte, perquè són les descendents més directes de la xeremia medieval. Els Berros no fan música tradicional encara que bona part del seu instrumentari sigui del folc català. I és que des que eren uns marrecs que es passegen pel carrer amb la gralla als morros. La seva, doncs, és la història

JORDI BATALLÉ

MANEL PUIG PALMER

de l'aneguet lleig. Sí, perquè quan se'n van anar a nedar per aigües estrangeres van descobrir que n'hi havia molts més com ells. Això que fan se'n diu música neomedieval, i a d'altres països fa vint anys que ho escolten. A Alemanya, sobretot, on se'n fa d'un estil més teutó. Cinc països sense samarreta amb faldilles de cuir i gaites, per entendre'ns.

Aquí també fa cosa de dues dècades que els Berros, vestits amb quatre pellerinques i parracs de la iaia, van posar el platet a la cantonada i van començar a tocar. Ara han fet el salt a l'escenari, però segueixen essent bèsties de carrer. I no són els únics. De fet, des de fa uns anys estan apareixent alguns grups que actuen a les fires medievals. Molts són nanos joves que surten de colles geganteres i petites formacions de cercavila. Els Bocs de Biterna de Porqueres, els Graiatus d'Hostalric, els Vox Populi de Figueres... Als Festinamus, fins i tot, hi ha un fill d'un Berro. Són uns gironins que no només es passegan fira amunt i fira avall fent sonar la gralla sinó que hi munten el seu propi campament medieval. Ve a ser una mena de carpa on exposen els orígens de la música a l'edat mitjana, el procés de creació dels instruments... a banda de servir-los de centre social.

>> A l'esquerra, espectacle de carrer dels Festinamus, grup gironí de música medieval i percussió ibèrica. A la dreta, grup de música medieval tocant al Terra de Trobadors, el 2012.

Per a petits i grans

Això del campament és precisament el que feia Alfons Encinas fa molts anys. S'hi instal·lava amb el llaüt o la niquelarpa, i vinga cantar. Quin mite, l'Alfons. Ell sí que feia d'autèntic trobador medieval. Ja en va arribar a fer de fires i concerts amb el grup Els Trobadors i Joglars del Pla de l'Estany. Amb la seva dona, Maria Dolors Laffitte, van gravar un disc espectacular que els va col·locar al capdavant dels circuits internacionals de música medieval i noves músiques. Més tard, també anava per les escoles i explicava als nens què eren els trobadors i els joglars, i quins instruments més estranys que tocaven, i que recitaven l'amor cortès, i que ho

feien en occità... I els cantava «L'Alosa» de Bernat de Ventadorn o «Els set goigs» del *Llibre Vermell de Montserrat*. Encara ara fa alguna audició per aquí a Girona.

Aquesta tasca divulgativa s'assembla a la que feien els Mos Azimans fa un parell d'anys, quan anaven a tocar pels pobles de la província amb el projecte Ressona. Era una bona manera de fer arribar el repertori a gent que no aniria a un concert de clàssica. I tant li feia no saber occità, perquè el pronunciaven molt a la catalana i es feien entendre. Ara estan enfeïnats amb la postproducció del seu primer disc i no actuen gaire. Tampoc no és que les programacions dels auditoris de per aquí facin gaire lloc a la música medieval. Segurament els trobareu a Terra de Trobadors de Castelló d'Empúries, i Els Festinamus també hi seran. I els berros, que hi van néixer com a grup professional i des de llavors no hi han faltat mai.

Mercats, fires i festivals

Fa just vint-i-cinc anys que l'Alfons i la Dolors, juntament amb un altre grup de la Catalunya Nord, tocaven a la porta del consistori castelloní per posar en marxa un festival de música trobadoresca. Qui ho diria que aquella primera edició organitzada de pressa i corrents acabaria traspasant fronteres

Tota lectura dels manuscrits que contenen repertoris medievals, orals per se, és per força una relectura